

Enskild motion

Motion till riksdagen 2017/18:2961

av **Jesper Skalberg Karlsson (M)**

Äganderätten

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka äganderätten i lagar och förordningar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I människans begynnelse fanns inga rikedomar. Vårt naturliga tillstånd, innan samarbeten och upptäckslusta gjort sig påminda, är absolut fattigdom. Men genom århundraden och årtusenden har människor utforskat, utvecklat och undersökt. I dag står vi på tidigare generationers axlar och blickar ut över den värld vi är satta att leva av och med. Vi har gjort en fantastisk resa.

När de första samhällena och grupperna sattes samman, snarare av yttre tryck än solidariska vänskapsbetygelser, fanns inte moderna lagböcker och rättssamhällen. Det var ofta den starkaste som bestämde. Den som hade störst våldsförmåga kontrollerade de övriga och styrde gruppen efter eget tycke. För oss kan det verka främmande. Men det var också en övergående fas.

Människan kom senare att uppfinna rättigheter. De första rättigheterna var antagligen de negativa rättigheterna – alltså de rättigheter som inte kräver en insats från tredje part. Rätten till liv, rätten till egendom och rätten att söka sin egen lycka är exempel på sådana. Rättsfilosofiskt kan man tänka att varje människa äger sin tid på jorden. Av det följer snart att man också äger frukten av sitt arbete (tid plus insats). Först när sådana ”frukter” skapats kan man prata om huruvida de ska tillhöra den som skapat dem (äganderätten) eller om de ska användas för gruppens eller andras bästa (utilitaristiska, positiva rättigheter).

På många sätt är det dessa grundläggande rättigheter som hjälpt människor ansamla resurser och kapital för att utveckla och förbättra både sig själva och sin omgivning. Det en människa ser som önskvärt ser hon också till att anskaffa resurser till. Det träd hon planterar för att få virke till ett hus, skapar värden under tiden det står – men det är likväl hennes rätt att hugga ner det när tiden är mogen, utan att andra dikterar hennes villkor för att de vant sig vid trädets skugga. På samma sätt är hennes arbetsinsats det

som skapat själva värdet. Utan hennes egenintresse hade trädet inte planterats, skuggan inte blidkat hennes medmänniskor och huset till henne och hennes familj inte ha byggts.

När större grupper människor går samman i ett egenintresse, för att skapa en affärsmöjlighet eller dela på risktagande, kan stora vinster göras. Vi har de senaste årtiondena sett hur allt fler människor försöker uppfinna snabbare och bättre tekniska lösningar. Det gör de ofta för att de tror att det kommer vara avgörande för vår framtid – de ser en affärsmöjlighet – och när många tror på sektorn ansamlas både kapital och människor. Resultatet? En snabbare utveckling och hårdare konkurrens i de sektorer där människor helt enkelt kollektivt, men utan varandras inblandning, valt att lägga fokus. Det många vill se mer av – får vi mer av. Åtminstone när äganderätt och fri konkurrens värnas.

Tyvär är äganderätten utmanad och ifrågasatt i vårt land. Vi har under de senare åren sett allt fler exempel på när staten sätter sig över såväl kommuner som företag och enskilda människor. Med en byråkratisk apparat som är många gånger större än någon enskild någonsin kan mäktas med urholkas äganderätten bit för bit. Det är självklart en stor förlust. Inte bara för de enskilda människorna vars livsdrömmar raseras – utan för hela Sverige som går miste om utvecklingspotential och framtidslösningar som annars hade varit möjliga. Det finns många exempel som är värda att lyfta upp i det här sammanhanget.

Familjen Hillström i Bredöl

År 2013 gjorde länsstyrelsen ett tillsynsbesök hos familjen Hillström i Bredöl, några mil från Vänern. Familjen har i flera generationer, sedan 1856, bedrivit ett småskaligt sågverk med energi från Nossans strömmande vatten. Med ungefär 200 meters mellanrum finns två turbiner som tar ut ungefär en fjärdedel av vattendragets medelflöde, när man tar ut som mest. Fallhöjden är knappt 4 meter.

Men efter länsstyrelsens besök förklarades häradsdomen för ingreppet i vattendraget som ogiltig. Motivet var att myndigheterna vill ge fiskarna bättre vandringsvägar uppför Nossan. Trots att det finns naturliga vandringshinder två kilometer nedströms som omöjliggör för lekande fisk att ta sig från Vänern till Bredöl.

Den juridiska processen som påbörjats beräknas kosta över 1,2 miljoner kronor för familjen Hillström. En hisnande utgift. Men om tillståndet för familjens vattenverksamhet inte förnyas, då försvinner mycket mer. Sågen kommer inte längre kunna leverera specialsågat virke till de snickare som arbetar med kulturhistoriska byggnader. Spånet och flisen kommer inte längre gå till det lokala värmeverket. Den förnybara elen kommer inte längre produceras. Och 1,5 arbetstillfälle försvinner. Till liten eller ingen miljönytta – i strid med äganderätten.

Götalands sjöar

År 2014 beslutade Länsstyrelsen i Västra Götaland om att utvidga strandskyddet för 66 av 141 sjöar i Lerum. Skyddet från strandkant gick då från ursprungliga 100 meter till 300 meter. Trots att flera av strandområdena redan var bebyggda och att det därför inte fanns en strand att skydda.

Dessutom fanns det ett otal fastigheter dit kommunen själv hade dragit fram VA-nät till tomtgränsen – men i ett slag gjordes fastigheterna värdelösa. Detta genom ett

myndighetsbeslut som i det närmaste kan kallas expropriation eftersom ingen ersättning utgår. Något som i sin tur är emot äganderättsskyddet, vilket är en del av Europakonventionen.

När överklaganden gjorts till Högsta domstolen har man slagit fast att staten är skadeståndsansvarig om inte grundläggande rättigheter respekterats. Men när regeringen fattat beslut i ärendet har man viftat bort allt detta.

Norrlands skogar

Under 2016 ökade andelen naturreservatsbildningar i Norrbotten och Västerbotten mest i hela landet. Över 15 000 hektar avsattes – samtidigt som över 170 000 hektar är inventerade nyckelbiotoper (ger inte någon formell skyddsstatus). Det är oerhört extensiva ingrepp. Men Skogsstyrelsen menar att det finns lika mycket till som är skyddsvärt i de båda länen.

När man säger att något är en nyckelbiotop så påverkar det kraftigt markägarens förutsättningar. Virket från sådana skogar blir i princip osäljbart eftersom marknaden inte vill förmedla sådant trä. En oerhörd hämsko för ett land där trävaror utgör en så stor del av våra exportintäkter.

Men varför blir något en nyckelbiotop? Ofta är det resultatet av det aktiva skogsbruket och skogsskötseln som en ägare ägnat sig åt i tiotals år. Skogen ska fortsatt omfattas av allemansrätten och komma många människor till del – men låt oss vara ärliga med att det är det aktiva brukandet genom ägande som skapar värdefull skog i samverkan med omvärld och natur.

Om äganderätten får ha sin naturliga verkan är det dessutom välkommet för alla människor. Den växande skogen i Sverige binder årligen över 80 procent av de svenska koldioxidutsläppen. En skog som inte vårdas och brukas växer inte ordentligt och är därmed mindre effektiv i att motverka klimatförändringarna. Detta samtidigt som det aktiva skogsbruket ger både jobb och exportintäkter i Sverige. Något staten inte bara borde bejaka utan också uppmuntra.

Fackligt veto

I början av 2017 meddelade regeringen att man vill införa ett fackligt veto mot anställningar av utländsk arbetskraft. Överlag är det en märklig slutsats att staten eller facket ska äga rätt att bestämma vem en enskild företagare vill anställa – det borgar för en byråkratisk och klåfingrig hantering där antingen facket lär utnyttja sin kartellposition eller staten ger sig själv möjlighet att bestämma vem som får söka lyckan i vårt land.

Detta långtgående ingrepp i näringsfrihet och äganderätt är dessutom på ett direkt sätt skadligt för Sverige. För samhället är arbetskraftsinvandringen en vinst, eftersom arbetskraftsinvandrare årligen genererar cirka tio miljarder till statskassan och därigenom till vårt gemensamma välstånd.

Bara tanken att vissa jobb ska öronmärkas åt vissa individer är absurd. Politiken har heller inte förmågan att diktera tusentals människors framtid genom att hänvisa dem till exempelvis ”enkla jobb”. Det är inte ett antal tusen bärplockarjobb som kommer att lösa vår integrationsutmaning. Istället är det företagare som söker och hittar kompetens bland arbetssökande och sätter dem i arbete – så låt oss ge människorna möjlighet att

skaffa sig den kompetens som krävs. Tvingas man som arbetsgivare rekrytera från tredje land (det är sällan förstahandsvalet) borde det vara en signal till beslutsfattare att styra om utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken snarare än att ge facken rollen som gränsvakter.

Nya hyresregleringar

På våren 2017 presenterade regeringen utredare Agneta Börjesson (MP) Hyresgästutredningens slutbetänkande (SOU 2017:33) som syftar till att ge hyresgäster mer att säga till om när bostäder renoveras. Bland annat föreslås vetorätt mot renoveringar man inte gillar – och det föreslås en hårdare reglering kring vilka hyresnivåer som får sättas än den som finns i dag.

Det är viktigt att här slå fast att det är och ska vara skillnad på att hyra och att äga något. Redan i dag har hyresgäster ett starkt skydd genom lagen; hyror får inte sättas hur som helst och reglerna som fastighetsägare måste förhålla sig till är redan väldigt många. Dessutom är bostadsmarknadens funktionssätt redan satt ur spel med hyresreglering och bruksvärdesprincipen.

Om vi ska få fler hyresrätter och en mer fungerande hyresmarknad i Sverige måste äganderätten för fastighetsägaren förtydligas. Fler människor kommer inte vilja bli fastighetsägare om det ska bli ännu svårare att renovera hyresrätterna. Kommer någon att vilja bygga och förvalta hem åt andra om man i framtiden inte kommer att få göra nödvändiga reparationer för att den boende har vetorätt? Tvister i hyresnämnden är knappast lockande för någon. Ändå har regeringen valt att titta på förslagen som går på tvärs mot äganderätten och dessutom kan leda till att vi får färre hyresrätter byggda i Sverige. Till gagn för ingen.

Familjen Andréasson i Bollebygd

I juli 2017 uppmärksammades skogsägarparet Andréasson i Bollebygd. De hade gjort en avverkningsanmälan till Skogsstyrelsen enligt konstens alla regler. Men fick ändå vänta i 11 månader på ett beslut om vad de ska få göra med sin egen mark.

När beslutet väl kom ville myndigheten kraftigt begränsa avverkningsplanerna – för att värna tjäderns spelplats. Men tjäderns spelplats var inte på paret Andréassons mark, utan på grannens mark. Ingen ekonomisk ersättning erbjöds paret, trots ett ingrepp i deras ägande- och brukanderätt. Helt enkelt att anse som expropriation.

Nu kan man såklart tycka att sällsynta fåglar bör och ska skyddas. Inte minst för att den biologiska mångfalden är hotad. Men tjädern är inte en rödlistad art. Tvärtom anses den livskraftig – och får jagas hur mycket man vill under jaktsäsong. Man kan därför undra vem det är till gagn för att äganderätten åsidosätts. För varken grannen, paret Andréasson eller tjädern verkar göra någon särskild vinst. Inte samhället heller.

Forcerad jämställdhet

En gång per år redovisar stiftelsen Allbright sin rapport om jämställdhet i företagsledning. När den senast presenterades visade det sig att av den svenska börsens 298 bolag så har bara 18 stycken en kvinna som vd. Offentliggörandet ledde

till, likt tidigare år, att vänsterpartier i Sverige krävde att bolagsstyrelser ska könskvoterats. Detta är ett ingrepp i äganderätten.

Men är det konstigt att det ser ut som det gör? Låter man människor göra fria val kommer det ibland att leda till olika resultat på gruppnivå. Ser vi tillbaka på högskoleutbildningarnas sammansättning under en tid när dagens börs-*vd*-generation växte upp, så finner vi en del av förklaringen till dagens situation. Utbildningarna var under 60- och 70-talet kraftigt mansdominerade. 1969 var andelen kvinnor på civilekonomutbildningar 15 procent.

Leker vi med tanken att alla poster i ledningen för ett börsbolag besätts av en medelgammal ledamot så är alla examinerade år 1980. Då var 24 procent av de examinerade ingenjörerna, civilekonomerna och juristerna kvinnor. Men andelen i styrelserna är 30 procent.

Det är inte omöjligt, utan snarare sannolikt, att pendeln kommer tippa över. I dag är tjejer i majoritet på många högskoleutbildningar – och i framtiden kommer de leda börsbolag till nya landvinningar. Tittar vi på närbesläktad forskning är det också så att bolag med styrelser där båda könen är representerade har i genomsnitt bättre lönsamhet än de som har homogena styrelser. Och nog för att äganderätten i sig är ett rekvisit för värdeskapande. Men att vi ska tvinga företag att ha en könsbalans som gör dem mer lönsamma? Det torde de snart komma underfund med själva – eller annars bli utkonkurrerade av företag som har förstått korrelationen.

Talerätt på internet

Med en utökad talerätt för organisationer har det blivit enklare för små grupper att lägga sig i avverkningsplaner på andras fastigheter. I vissa fall har det handlat om grupper som inte ens har en stadga eller ett medlemsregister – utan enbart konstituerar sig genom sociala medier. En sådan utveckling, där alla har möjlighet att säga till om allt och därigenom dra ärenden i långbänk, är inte önskvärd.

Rättssäkerheten för ägare av jord- och skogsbruksmark är av stor betydelse. Det är den, i par med äganderätten, som möjliggjort att långsiktiga verksamheter fått utvecklas och frodas under de senaste århundradena. Om äganderätten för dem inte säkerställs saknas incitament att investera i anläggningar och insatsvaror för att utveckla företagen. Ingen vågar ta risker om man inte vet att man kommer att få skörda frukten av sitt arbete.

De kulturlandskap som många vill värna är skapade av enskilda markägare som kunnat lita på att lagarna våra folkvalda politiker stiftat även gäller i verkligheten. Ges subjektiva åsikter från organisationer med starka egenintressen en möjlighet att påverka myndighetsbeslut så ruckas detta avsevärt.

Sammanfattningsvis

Mot bakgrund av detta kan sägas att äganderätten är fundamental. Vetskapen om att man kan förfoga över det man äger, att man kan bruka och nyttja det, är grunden för samhällsutveckling i vårt land och i världen. Det är ett effektivt sätt att skapa nytta och värde. Med äganderätten skapas viljan och tryggheten att investera. Med vetskapen att det arbete och kapital man satsar också kommer en själv till gagn motiverar.

Sverige är fortfarande ett demokratiskt land. Men vi behöver värna den äganderätt som säkerställer att människor kan utveckla och förvalta sina tillgångar – till nytta för dem själva, deras familjer och bygden de bor i. Om vi lyckas värna äganderätten, rättsstaten och näringsfriheten kan framtiden bli lika framgångsrik som den tid vi lämnat bakom oss. Det finns inget som tyder på något annat. Vi bör därför stärka äganderätten i Sveriges lagar och förordningar. Detta bör ges regeringen till känna.

Jesper Skalberg Karlsson (M)